क्षणांचं देणं

(जीवनपर कवितासंग्रह - भाग ५)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

क्षणांचं देणं (जीवनपर कवितासंग्रह - भाग ५)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : मार्गशीर्ष शु. ३, शके १९४७
रविवार, दि. २३ नोव्हेंबर, २०२५

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-995372-7-9

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : **₹ १५०/-**

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

हा काव्यसंग्रह माझ्या जीवनाचा एक शांत, भावूक अध्याय आहे. 'क्षणांचं देणं' या नावात माझ्या मनाने वर्षानुवर्षे शिकलेल्या अनेक धड्यांची साठवण आहे. जीवनाने मला दिलेल्या प्रत्येक क्षणात काही न काही देणगी होती कधी उघड, कधी लपलेली; कधी आनंद, तर कधी वेदना; कधी ओल, तर कधी कोरडेपणा. पण त्या प्रत्येक देणगीने माझं मन समृद्ध झालं, आणि कविता जन्मल्या. मी अनेकदा विचार केला जीवन एवढं जड का वाटतं? आणि उत्तर नेहमी एकच मिळालं आपण 'क्षण' जगत नाही. आपण फक्त 'काळ' जगतो. घड्याळाचे काटे पुढे सरकत राहतात आणि आपण त्यामागे धावत राहतो. पण एखादी छोटीशी घटना, एखादा अनपेक्षित स्पर्श, एखादं स्मित, एखादी खरी नजरेची ओल हे क्षण थांबून दाखवतात की जगणं तिथेच आहे. माझ्या अनेक कविता अशाच अनपेक्षित क्षणांत जन्मल्या. कधी रुग्णालयाच्या शांत कॉरिडॉरमध्ये, कधी रात्री उशिरा एका एकांत वर्गणीत, कधी खिडकीतून दिसणाऱ्या पावसाच्या थेंबांशी बोलताना, कधी भर गर्दीत अचानक स्वतःची एकांतता जाणवली तेव्हा, आणि कधी लोकांच्या डोळ्यांत उमटलेली एक अनाम कथा पाहताना. कविता माझ्यासाठी 'शब्द' नसतात; त्या माझं मनाचं जगणं असतं. एक क्षण माझ्यावरून जातो आणि मी त्याला पकडते पण हातात नाही; मनात आणि मग ते मनातलं चित्र, भावना, आवाज हे सर्व एकत्र येऊन कविता बनतात.

'क्षणांचं देणं' लिहिताना मी स्वतःला नव्याने शोधलं. मी मला भेटले. मी माझे काही प्रश्न सोडवले, काही स्वीकारले, काही ठेवून दिले कारण प्रत्येक प्रश्नाचं उत्तर नसतंच, काही प्रश्न फक्त आपल्याबरोबर चालतात. मी या पुस्तकात कोणतेही मोठाले निष्कर्ष मांडले नाहीत. मी केवळ माझ्या क्षणांना ऐकलं. कधी

त्यांनी शिकवलं, कधी समजावलं, कधी मला शांत केलं, कधी मनात साठलेला धूर दूर केला. जीवनातल्या बारीकसारीक गोष्टींकडं आपण दुर्लक्ष करतो. 'मोठ्या' गोष्टींच्या शोधात असतो. पण मला जाणवलं मोठ्या गोष्टी क्षणांमधूनच जन्मतात. एक छोटासा क्षण मनावर कायमचा उमटतो आणि जगणं बदलतो. माझ्या कवितांमध्ये अनेकदा स्वतःशी संवाद आहे. कधी कठोर, कधी मृदू, कधी तुटक, कधी शांत. हा संवाद नसेल तर जीवनही अपूर्णच राहील.

आणि म्हणून 'क्षणांचं देणं' हे फक्त वाचकांसाठी नाही, ते माझ्यासाठीही एक उपचारप्रक्रिया आहे. मला नेहमी असं वाटतं जगात प्रत्येक माणसाकडे एक खास क्षण असतो, जो त्याचं जगणं बदलतो. त्याच क्षणाला कविता म्हणतात. माझ्यासाठी या संग्रहातील प्रत्येक कविता अशीच आहे एक वळण, एक साक्ष, एक ओलसर ठसा. हे पुस्तक तुम्हाला देताना मी मनातील एक मोठा भाव सोबत देत आहे. जीवनाला दोष देऊ नका; त्या छोट्या क्षणांना पकडा. तेच जीवनाचं खरं देणं आहे. जर या संग्रहातील एखादी कविता तुमचा एक क्षण उजळवेल, तुमच्या मनात एखादी दडलेली आठवण हलकेच हळूवार उघडेल, किंवा तुमचं मन एखाद्या जुन्या भावनेला माफ करेल तर माझ्या लेखनाला अर्थ मिळेल. माझ्या जीवनातील प्रत्येक क्षणाला मी धन्यवाद देते. कारण त्यांनी मला कविता दिल्या. आणि त्या कवितांनी हा संग्रह दिला. हा काव्यसंग्रह माझ्या मनाचा शांत, सुगंधी, जपलेला तुकडा. तुम्हाला अर्पण.

– डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

जीवन म्हणजे क्षणांचीच गुंफण. दिवस, महिने, वर्षं ही सर्व नोंदी फक्त कॅलेंडरच्या पानांवर असतात; पण मनाच्या पानांवर केवळ क्षणं उमटतात. कधी प्रकाशासारखी, कधी सावलीसारखी, कधी वेदनेच्या मऊ धारांनी ओलसर, तर कधी आनंदाच्या चमकत्या फुलोऱ्यांनी उजळलेली.

'क्षणांचं देणं' हा काव्यसंग्रह म्हणजे अशाच क्षणांचा जिवंत प्रवाह. या कवितांमध्ये जीवनाविषयी मोठी तत्त्वज्ञानं नाहीत; पण जीवनाला आकार देणारे लहान, कोवळे, रोजचे क्षण आहेत. ज्या क्षणांमध्ये आपण स्वतःला पुन्हा पाहतो, पुन्हा शोधतो, पुन्हा जगतो. जगण्याच्या प्रवासात मिळालेलं खरं दान म्हणजे क्षणांचं दान. पैसा, सत्ता, कीर्ती ही सारी येतात-जातात; पण एखादी व्यक्ती दिलेला हात, कोणी सांगितलेलं प्रेमळ वाक्य, एखाद्या दिवशी अनपेक्षित उमटलेलं हसू, किंवा वेदना दूर करत आलेली एखादी स्पंदनशील शांतता हेच खरे जीवनाचं धन. आणि त्या सर्व धनाचं रूपांतर कवितेत झालं तेच 'क्षणांचं देणं'. हा संग्रह वाचताना जाणवतं की कवयित्रीने प्रत्येक क्षणाची नाजूक धडधड ऐकली आहे. तो क्षण आनंदाचा असो वा वेदनेचा तिनं त्याला मनापासून स्थान दिलं आहे.

कधी तिची कविता आश्वासक हातासारखी वाटते. मनाच्या थकव्यावर हलकं हात फिरवणारी. कधी ती आरशासारखी असते. ज्यात आपण आपलेच भाव पुन्हा पाहतो. कधी ती दीपासारखी, अंधारातला एक ओळखता प्रकाश. कधी ती सावली, थोडं विसावून जाण्याची परवानगी देणारी. जीवन म्हणजे फार मोठा ग्रंथ आहे, पण त्याचं पहिलं अक्षर अनेकदा एका छोट्या क्षणातून जन्मतं. तसंच या संग्रहातील कवितांचंही आहे. एक क्षण मनाला चुकून स्पर्शून जातो आणि तिथून एक कविता जन्म घेते. विंदा करंदीकरांची गंभीर चिंतनशक्ती, वा. पुं.चे साधेपणातलं गोड तत्त्वज्ञान, बोरकरांची लयबद्धता, गदिमांची शब्दातली

निर्मळता, आणि पु.लं.ची जिवंत, हसरी निरीक्षणशक्ती या साऱ्यांची छटा कवयित्रीच्या लेखणीत नैसर्गिकपणे मिसळलेली आहे.

'क्षणांचं देणं' मध्ये जीवन 'मोठेपणा' घेऊन येत नाही. जीवन अगदीच लहान गोष्टींच्या रूपात येतं एक वेल्हाळ सकाळ, कॉफीच्या वाफेतला सुगंध, रस्त्यावर भेटलेली स्मितवहिनी, चुकलेल्या रस्त्यानं मिळालेलं नवं दृष्य, मनात अचानक खुललेली एखादी आठवण. या कविता वाचताना असं जाणवतं जगण्याचं खरं सौंदर्य त्याच्या 'भर'मध्ये नसतं, तो सौंदर्य त्याच्या 'पोकळ्या'मध्ये असतं. जिथे आपण स्वतःला ऐकू शकतो. या कवितांना घाई नाही. त्यांना धडपड नाही. त्यांना उपदेशाचा भार नाही. त्या मनावर हलकं ओलसर पाऊस शिंपडतात आणि म्हणतात – 'अगं/अरे, थांब हा क्षण जग. हा क्षण तुझा आहे.' हा संग्रह जीवनाला सजवतो, पण ते 'बदलून' टाकत नाही. जीवन जसं आहे तसं आपणासमोर ठेवतो आणि म्हणतो 'क्षणांचं देणं स्वीकारलं, तर जीवन सुंदर होतं.' पुस्तकाची ही भावलहरी आधुनिक जीवनाच्या थकव्यात एक शांत कोपरा तयार करते. जिथे आपण आसमंतातील आवाजापासून दूर जातो आणि मनाच्या अंतरंगात बसून स्वतःशी एक न बोलता संवाद साधतो. ही कविता म्हणजे मनाला दिलेली विश्रांती, मनाने स्वीकारलेला स्पर्श, मनाने पुन्हा शिकलेलं जगणं. जीवन शिकवण्यात पुस्तकाची भूमिका मोठी असते. पण कधी कधी कविता अधिक शिकवते. कारण कविता हे मनाचं श्वासरूप आहे. येतं, जाते, पण मागे एक सुगंध ठेवतं तेच 'क्षणांचं देणं'.

श्री. दिलीप राजूरकर
स्वीय सचिव
मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य

अनुक्रमणिका

१) किती जगावे कैसे ... ११
२) प्रतिबिंबाला हर्ष असा ... १२
३) वळण आगळे होते ... १३
४) दिव्य गुणांची मोजमिती ... १४
५) अनाहत सामावला हा नाद ... १५
६) जगरहाटी अशीच असते ... १६
७) पारदर्शी मन वसता ... १७
८) तळहाताच्या रेषांमध्ये ... १८
९) सुखाचे चांदणे पडता ... १९
१०) एकटेपण हे खासे ... २०
११) अस्तित्वाचं असणं ... २१
१२) नवीन प्राण हे फुंकावे ... २२
१३) काय दिवस होते भारावलेले ... २३
१४) हृदय हे रंगून जाते ... २४
१५) कोरं पान ... २५
१६) निजानंदाचे कमळ ... २६
१७) आई नावाचं पुस्तक असलं ... २७
१८) क्षणी सुवास सुखाचा ... २८
१९) ते बालपण शाबूत राहावं ... २९
२०) मना हरवले आहे ... ३०
२१) तुझी कारागिरी गोड ... ३१
२२) रोज नव्याने जन्मा यावे ... ३२
२३) ओठ शिवले ... ३३
२४) बळ तू देशील तर ... ३४
२५) आता कठीण ... ३५
२६) काटे जागोजाग ... ३६
२७) स्वस्तिक ... ३७
२८) एक अनामिक भीती ... ३८
२९) आत जे आहे सुंदर काही ... ३९
३०) गतजन्मीचे आमुचे संचित ... ४०
३१) सारेच प्रश्न वेडे ... ४१
३२) निवांत निलयी हेम ... ४२
३३) जगणे खरे असावे ... ४३
३४) नवसूर्याचा उदयगिरी ... ४४
३५) सुंदर जीवन सुंदर लोचने ... ४५
३६) त्या देवाचे काय त्यात हो ... ४६
३७) जगणे असेच चाले ... ४७
३८) मधे वाहते जीवन सरिता ... ४८
३९) तैसीच वाटे ही चूल जननी ... ४९
४०) जगणे सुंदर व्हावे ... ५०
४१) माणूस आपलं जगणं सारं ... ५१
४२) ईश आहे आसरा ... ५२
४३) सांगते सृष्टी ही काय ... ५३
४४) जा उडा फुलपाखरांनो ... ५४
४५) आधार चांदण्यांचा ... ५५
४६) वळण असावे वळणावळणावरती ... ५६
४७) पंख पसरुनी वाटे मजला ... ५७
४८) जरी भंगल्या भिंती घराच्या ... ५८

४९) चूक भूल द्यावी घ्यावी ... ५९
५०) शब्द येती सोबतीला ... ६०
५१) फुलाफुलांवर
पडोत पाय ... ६१
५२) वयात येताना... ... ६२
५३) कधीच नाही ना ... ६३
५४) दुधावरची साय ... ६४
५५) स्पर्श लाभू दे मांगल्याचा... ६५
५६) सोबत करते
परिस्थिती ही ... ६६
५७) फुलराण्यांनो सांगा ... ६७
५८) अशीच पालवी ... ६८
५९) संधी मिळेल केंव्हा ... ६९
६०) नवी वाट रोज घ्यावी ... ७०
६१) सुंदर सुरम्य जगता ... ७१
६२) मुंग्यांचे सांगणे ... ७२
६३) खोट्या हास्याचे मुखवटे ... ७३
६४) वळण भेटते वळलेले ... ७४
६५) अशी वावटळ ... ७५
६६) हृदयाच्या
पानावर पाखरू ... ७६
६७) ही प्रश्नांची शिदोरी ... ७७
६८) दीपमाळ ... ७८
६९) गाली हसू तर
दुःख पांगते ... ७९
७०) सत्कर्माची मृणाल दांडी ... ८०

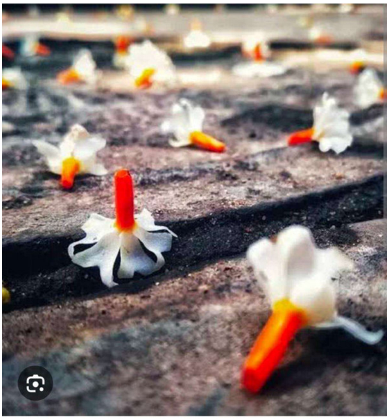

(१)
किती जगावे कैसे

सडा सांडला प्राजक्ताचा
हळव्या प्रभातवेळी
गंधकोश उघडले कोवळे
नाजुक केशरखेळी

इतकी अलगद कशी कोसळती
शब्द न ओठी येती
मूकपणे का बोलत जाती
स्मृती गाठीशी घेती

जेथून येती जन्माला मग
त्या पदतळी नमताना
जीवन करुनी अर्पित जाती
सुखे खुशी गमताना

काय मनी ते असेल त्यांच्या
किती जगावे कैसे
गंधासाठी जग वेडावून
आस उरावी तैसे

जगणे फुलणे गळणे उमलणे
वेचणे ओघळताना
तसेच हासू वाटून द्यावे
आसू नयनी गळताना

दि.१९/०६/२०२४
सकाळी ०७.३४ वा.

(२)
प्रतिबिंबाला हर्ष असा

कंटक भरल्या आयुष्यावर
असे उमलू दे फूल नवे
रंग गुलाबी गुलबक्षीचा
रेशमी त्याचे धागे हवे

मनात उडतील पक्षी किती ते
उंच नभावर मग सत्ता
पंखांमध्ये बळ मिळता मग
आकांक्षावर ये मत्ता

पदतली असतील काटे ढिगभर
कोमलता जर उरी वसे
आत कोंब जो रुजला मग तर
फुलण्या आस ती खरी दिसे

उमलून यावे आतून आपण
मृदुल कोवळे मन असता
काट्यांना तुडवत येताना
काळजातले क्षण बसता

घडते अकल्पित सारे कधीतरी
जन्म कुठे उत्कर्ष कसा
दर्पणासही वाटे अचंबा
प्रतिबिंबाला हर्ष असा

दि.१६/०६/२०२४
सकाळी ०९.४३ वा.

(३)
वळण आगळे होते

आयुष्याच्या या वळणावर
अवचित काही घडते
दिवसा ढवळ्या उघड्या डोळी
स्वप्नं नव्याने पडते

तीच माणसे रस्ते तेही
त्याच जगाच्या रीती
पुन्हा नव्याने उमलून येते
काळजात का प्रीती

एक अबोली खुलून येते
दाहणाऱ्या ग्रीष्मातही
झुळूक अचानक येते शीतल
वेदनेच्या उष्म्यातही

विसरून गेल्या होत्या ज्याही
वाटा दिसून आल्या
विसरून सारे पुन्हा नव्याने
दिशाही हसून आल्या

नजर कोणती गेली भिडून की
नजरबंदी ही झाली
पिंजऱ्यामधली बंधित कहाणी
स्वच्छंदी की झाली

ते डोळे ते शब्द लाघवी
रूप वेगळे होते
ते क्षण वेडे ते मन मोहित
वळण आगळे होते

दि.१०/०६/२०२४
रात्री ०११.५७ वा.

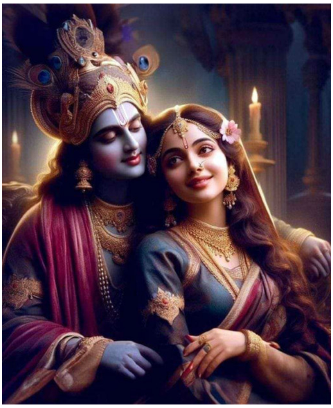

(४)
दिव्य गुणांची मोजमिती

कुठून कधी बघ वयात येता
दाढी मिशी कवळी उगवे
पुरुषपणाच्या खुणा रांगड्या
अंगावर मदन हा निपजे

एक एक ते उभरून जातील
तनुवर भावही नकळतसे
किशोर अल्लड बालवयातील
उडे फुलपाखरू न कळतसे

यौवन आले उंबऱ्यात हे
पुढे सळसळता धबधबा
येण्याआधीच तारुण्याचा
कसा हवासा हा दबदबा

शिव शक्तीच्या मीलनातले
रम्य बोलके पुरुष नि स्त्री
घडवीत जातो परमेश्वर त्या
जन्म नवे नूतन चक्री

त्या कायेचा करुनी आदर
राखणे शरीर हे मंदिर की
रोमरोमी वसलेल्या त्याची
कृतार्थतेने पूजा ही

जे जे दिधले अवयव उत्तम
अगणित त्याचे ते उपकार
सन्मानाने त्याच्या कृतीला
सद्गुण सौंदर्यालंकार

असेल स्त्री की पुरुष सामोरी
त्याची अलौकिक ती निर्मिती
परस्परांच्या देहापेक्षा
दिव्य गुणांची मोजमिती

आदरभावे पुरुषपणाचे
किंचित वरचढ का गुणगान
लुभवीत त्याला घेई सावरून
जननी भगिनी संगिनी मान

रूप वेगळे आत्मरूप ते
दोघांचेही एकसमान
पुरुष बळाचा महामेरू तर
स्त्री कोमल वात्सल्या खाण

पूरक उभये परस्परांना
साचे खाचे सांधुनिया
अगणित जीवां रेशीमबंधनी
साक्षी वर तो बांधुनिया

दि.३१/०५/२०२४
सकाळी ०७.४८ वा.

(५)
अनाहत सामावला हा नाद

अनाहत सामावला हा नाद
कुठून तो आला भरवेगात
खुणा कोणत्या स्मृती पुसटशा
तरीही त्याची लय तो गात

सूर कोणते ओळखीचे ते
कधी छेडिले कुणी कुणास्तव
आभासांचे जग ते कोणते
कुठून खुणावे उगाच वास्तव

सप्त सुरांच्या लाटांवरती
झुलण्यासाठी जरा डोलले
कुणीतरी मग हळूच कानी
गतजन्मीचे गूज बोलले

जीवनसंगीत कधी विरलेले
पुन्हा कुठूनसे जुळून आले
कुणी न सांगता भाव आगळे
हृदयतळी या कळून आले

पुन्हा ऐकू दे नाद अनामिक
गतकाळीच्या जगण्यामधला
पुन्हा नव्याने नव्या सादाला
आलिंगत तो काही वदला

नाही विसरले सूर आतले
आत्मभान ते जपले होते
पुन्हा उभरूनी आले आहे
स्वप्न आत जे लपले होते

दि.२७/०५/२०२४
रात्री ११.४७ वा.

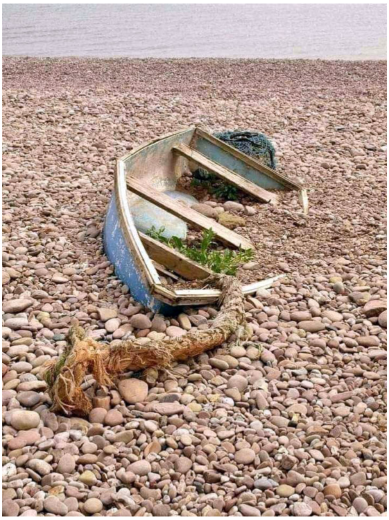

(६)
जगरहाटी अशीच असते

गत ही अशीच होते जेंव्हा
जगणे संपून जाते
छिन्नविच्छिन्न देहाचे ते
तेज लोपुन जाते

ज्या किनाऱ्यावरती डौले
नाव जातसे आधी
त्या किनारी पडली आहे
भंगून अधुरी आधी

अथांग सागर तरुन जातसे
ना लाटांची भीती
बलाढ्य सारे संपून जाते
काळाच्या ऊर्मीवरती

जिने वाचविले कैक जणांचे
प्राण कधी शर्थीने
न खाई कधीही हेलकावे
ओहोटी वा भरतीने

जीवन होडी दुभंगलेली
कशी सांधावी कोणी
तिने भोगली दुःखे खडतर
कशी सांगावी कोणी

उपयोगी जोवर ही काया
तोवर मैतर वारे
जगरहाटी अशीच असते
फिरतील वासे सारे

जाईल मिसळून मातीमध्ये
खुणा कशा सापडतील
विसरून आपुले जगणे इथले
नवीन दाखले घडतील

दि.२६/०५/२०२४
सकाळी ०७.०३ वा.

(७)
पारदर्शी मन वसता

रंगरंगुल्या या पानांच्या
नितळ मनाला पहावे
जे जे दडले अंतरात ते
सहजी उमजून यावे

सुंदरता ती झळकत जाते
पारदर्शी मन वसता
आत बाहेरी नको वेगळे
अलवार भावना असता

रंग सारखे येतील उभरून
आपोआप रंगाने
देठ प्राण हे जोवर जोडून
जीवनरस संगाने

वृक्ष कर्म हे जाणून घ्यावे
कैक जन्माची बीजे
पूर्वसंचिते असतील उत्तम
सत्कर्म इथेही कीजे

उंच नभाने खुणावताना
वाऱ्यावर डोलावे
रोज एकदा त्या आतल्याला
परि सत्य बोलावे

आरपार असण्याचे जेंव्हा
कळेल गमक हे साधे
सुटतील गुंते धागे मोकळे
निष्प्रभ नशिबा प्यादे

दि.१८/०५/२०२४
सकाळी ०८.३५ वा.

(८)
तळहाताच्या रेषांमध्ये

तळहाताच्या रेषांमध्ये
भाग्य म्हणे रेखिले
किती जन्मांचे कर्म आमुचे
त्याने सारे देखिले

ही कर्माची गती सारखी
धावत जाते पुन्हा
पुण्य करावे संचित साचे
पापाचा वा गुन्हा

कुणी न पाहते असेच वाटे
साक्षी परमेश्वर
अंधारातून दिसते त्याला
अदृष्यही जे तर

सत्कर्माने बदलून जाती
भाळी लिहिली लेखने
भाव चांगले असतील ह्दयी
जगणे मग देखणे

चला बदलू या गतजन्मीच्या
अनोळखी या रेखा
नव्यानव्याने घडवू नव्याने
पुन्हा नव्या या रेखा

दि.१७/०५/२०२४
रात्री १०.१९ वा.

(९)
सुखाचे चांदणे पडता

सुखाचे चांदणे पडता
मनाला येते का भरती
फळावी आस आसुसली
चकोराची जशी रीती

कळावे त्याचसाठी ही
प्रतीक्षा जन्मोजन्माची
नसावे दुःख का वाटे
जगाया जळमटे त्याची

अमावस दूर सारूनी
कलेने वाढणे होते
ऱ्हासाच्या राती पचवाव्या
पुनव मग अलगदशी येते

दुःख हे ना ठरते कधीही
सुखाचे क्षणही ना उरती
हवे जे वाटते मनुजा
जपाया दो क्षणही पुरती

सुखाचे चांदणे यावे
कुट्ट अंधार असताना
सुखे ही आपसूक पावावी
मनी ध्यानीही नसताना

दि.१५/०५/२०२४
सायंकाळी ०७.१७ वा.

(१०)
एकटेपण हे खासे

मला वाटते एकाकीपण
फक्त माणसा असते
देख एकटा रस्ता इथला
नदी एकाकी असते

जंगल कानन किती विस्तीर्ण
तरी एकटे रहाते
एकटेच ते सरोवर शांत
नभही एकटे पहाते

झाड एकटे कुठेतरी ते
कधी लगडते कधी निष्पर्ण
सप्तरंग कधी इंद्रधनूचे
कधी एकटा वर्ण

गाव एकटे कधी एखादे
दूर देशी वसलेले
कुणीतरी त्या तिथे उदासी
कवटाळून बसलेले

भाव एकटे छाया एकटी
स्वप्नं एकटे भासे
त्याच्याशी बघ जुळण्या नाते
असे एकटेपण हे खासे

दि.१४/०५/२०२४
रात्री ११.४३ वा.

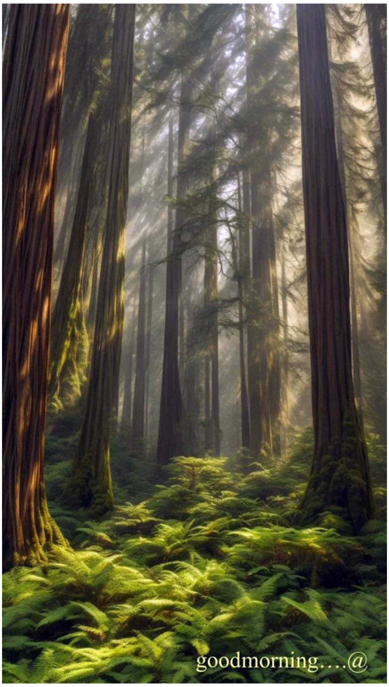

(११)
अस्तित्वाचं असणं

कुठली अनोळखी झाडं
त्यातून अनोळखी मायेची किरणं
कधी घरात उपेक्षा मिळते ना
तेंव्हा बाहेर आपुलकीच्या शोधात फिरणं

अनोळखी मग मुळं
अनोळखीच्याच फांद्या
पानापानांच्या सळसळीत
गवसतील का जिव्हाळ्याच्या बंध बांध्या

हवी हवीशी गारव्याची झुळूक
मिळेल का कायम
की धोड्याच वेळाची बोळवण
एक रिकामी पोकळी कायम

अनाम जाणवते पायाशी मऊपण
कुठल्या तरी विस्मृतीतल्या पुण्यासारखे
इतके सगळे भरलेले असूनही
जग मनातले शून्यासारखे

परत करावे लागतात जणू
ते क्षण, ते कण ते सारच उसणं
उत्तर सापडत नाही तेव्हा वाटतं
व्यर्थच आहे का हे अस्तित्वाचं असणं

दि.१२/०५/२०२४
रात्री ०८.३२ वा.

(१२)
नवीन प्राण हे फुंकावे

घेऊन जा रे तिथे मला तू
उमलून येईल मन
सृष्टी संगे हिरवाईच्या
बनात राहील मन

घर कौलारू साधे असू दे
तुझ्या नि माझ्या स्वप्नीचे
भवताली मग स्वर्ग अवतरे
नंदनवन जणू पृथ्वीचे

रोजरोजची फुले हासरी
रंगामध्ये माखून ती
मला खुणावती न्याहाळ न्याहाळती
हळूच पाहती वाकून ती

पायाखाली हिरवाईची
माया मल्मली अंथरली
तुझी नि माझी प्रीत आगळी
इथेच राजा मंतरली

वरून वाकले डोक्यावरती
सुंदर छत आकाशाचे
डोंगर सारे हिरव्या दुलयीत
रस्ते हळव्या प्रकाशाचे

रोज वाटते नवीन जगणे
नवीन प्राण हे फुंकावे
ओंजळ देते प्रीत फुलांची
हरखून त्यांना हुंगावे

दि. ०९/०५/२०२४
सकाळी ०८.४६ वा.

(१३)
काय दिवस होते भारावलेले

सारवण शेणाचं तुझं
अंगणी चालायचं
कधी सडा पडायचा
कधी लिंपण घराचं व्हायचं

तू लक्ष्मी घराची
घरावरून तुझा हात फिरायचा
सुगंध मातीचा हुंगून
आसमंतात तो किती उरायचा

संपदा प्रेमाने नित्य
गोधनाची गोठ्यात वसे
आला गेला पै पाहुणा
सुखाने तृप्त होतसे

घराची कळा अंगण सांगते
म्हणत असत पूर्वज सगळे
तू अंगणाला तुझ्या प्रेमाने
बनवत असशी देखणे नि आगळे

इथेच कितीतरी दुःख
बरे झाले भुई लोण लावून
इथेच मनाच्या वेदना
संपून गेल्या मनमोकळ्या गप्पांतून

हे शेणाचे सडे, हे सारवण
हे लिंपण चुलीचं, भिंतींचं लेपण
काय दिवस होते भारावलेले
खेड्यातले आपुलकीचे ते पण

दि.०८/०५/२०२४
सकाळी ०७.४७ वा.

(१४)
हृदय हे रंगून जाते

तूही पडला न प्रेमात यांच्या
फुले चिमुकली गोड
रंग एवढे कोण टाकतो
आकारही अजोड

निसर्ग असतो खरा सोबती
सखा आपुला हितकर
मोहक दृश्ये किती साठवून
घ्यावी मनातच सुंदर

स्पर्श कोवळे हरितृणांचे
मल्मल फुलात दडते
मऊशार ही वाटे पालवी
किमया सदैव घडते

असो उदासी अथवा भकासी
क्षणात संपून जाते
नव्या नव्याशा स्वप्नफुलांवर
हृदय हे रंगून जाते

विसरून आपुले आपुलेपण मग
इथे रमावे वाटे
फुले पाकळ्या रंग खुलुनीया
मनी खुशी ही दाटे

दि.०६/०५/२०२४
सकाळी ०९.३७ वा.

(१५)

कोरं पान

छान छान असो की
नावडते जगणे मग
आपले आपल्याला
नव्याने कोरे करता यावे जग

पुसता यावे ओरखडे
ओरबाडे मनावरचे
एक खोडरबर आपल्याजवळ
गुपचूप क्षणावरचे

क्षण हवे ते क्षण नको ते
जर का मांडता आले
दुःख सारे साचलेले
मुक्तपणे सांडता आले

मन असं मोकळं करत
दडपणाविना जगता येईल
मनालाच हवं ते
मोकळेपणे मागता येईल

रोज नव्यानं जगण्यासाठी
जीवनाचं रोज कोरं पान
कितीदा नव्याने लिहीत जावे
आयुष्याला आपल्या छान

दि.०२/०४/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

(१६)
निजानंदाचे कमळ

निजानंदाचे कमळ फुलू दे
समाधान सरोवरी
आत्मानंद हृदयमन्दिरी
स्वर्ग विलसे भूवरी

एक एक पाकळी उमलू दे
दुःख पंक तुडवुनी
परमानंद हा सतत लाभू दे
कोशवृत्ती उडवुनी

अशी उगवता सकाळ प्राची
उजळून दाही दिशा
तेज पसरू दे तमा विसरू दे
जागताना ती जिगीषा

जळ संसारी लाटा कहारी
झोक न जाणे बरे
अहंकाराचा वारा न उपटो
मूळ विसरणे न खरे

जसे हे फुलणे जीवा जीवाचे
तसेच मिटणे आहे
जीवा शिवाचे परम एकदा
मुक्त भेटणे पाहे

दि.३०/०४/२०२४
रात्री ०८.०३ वा.

(१७)
आई नावाचं पुस्तक असलं

आई नावाचं पुस्तक असलं
कसं वाचावं कळंचना
झरा मायेचा कुठून व्हातोया
अक्षर प्रेम हे वळचना

रागावती अन जरी कावती
आत तिला ते बोचत जाय
अखंड वात्सल्याच्या धारा
प्रेमळ सरिता असतीया माय

खस्ता खाऊन कष्ट उपसती
पान पुस्तकाचे ती जिव्हाळा
तिची बांधणी पक्की इतकी
किती जन्माचा लावते लळा

तिच्या पुस्तकावरती न नाव
तिचे कोणते नाही गाव
झिजवत जाते अखंड काया
चंदन काळीज सुगंध ठाव

क्षणात करते मोठा त्याग
जीवनी फुलवुन देते बाग
झळा न लागती असता ती
दूर राहते दुःखाची आग

आई नावाच्या पुस्तकातले
जमतील जर का वाचून घे
मंगल सुंदर क्षण मायेचे
फुलापरी ते वेचून घे

आई असता किंमत न कळे
नसता पडते भुई थोडी
काया पुस्तक जाते येथून
अक्षर आठवणी गोडी

डोळ्यामधले आसू पाहून
ती स्वर्गातून मग रडते
आईवाचून पवित्र प्रीती
कुणी न करते बघ अडते

तिच्यावचूनी जगणे निष्फळ
नीरस मन हे लुळे पडते
ती असताना स्वर्ग भुईवर
किमया ऐसी रे घडते

म्हणून ज्यांच्या जवळी हे पुस्तक
भाग्यवान ते या जगती
आई आई हे नाव अगाधची
अमोल ईश्वरी रूपच ती

दि.२३/०४/२०२४
सकाळी ०८.२१ वा.

(१८)
क्षणी सुवास सुखाचा

शिडकावा वळवाचा
हुळहुळणारी माती
गंध ओलसर नवा
सर हलकीशी हाती

गेला तापून हा जीव
आग ओकताना रवी
धारा घामाच्या वाहती
वळवाने आस नवी

आसमंत गंधाळतो
अत्तराच्या दाही दिशा
हुंगताना माती वाटे
किती मानावे त्या ईशा

कसे बदलून जाते
सारे हवेसे वाटते
काया शीतल होताना
मनी वर्षा दाटते

असा वळवसरींचा
पडो पाऊस सुखाचा
दुःख पोळताना देवा
क्षणी सुवास सुखाचा

दि.२१/०४/२०२४
रात्री १०.३० वा.

(१९)
ते बालपण शाबूत राहावं

एक बंद प्रवेशद्वार
दोन जग वेगळे
इथे अजून बालपण उनाड
तिथे मोठे होतायत सगळे

इथे हाती खेळण्या नि
आकाश सारे मोकळे
तिथे शिस्त गणवेश आणि
बंधने ही आगळे

गदा हाती फिरवत इथे
हनुमान उडी
तिथे अभ्यास पाठांतर
चुकले की छडी

जायचंय त्यालाही तिकडे
शिकून मोठं होण्यासाठी
त्यांनाही आणावे इकडे
कधी मुक्त बागडण्यासाठी

हरवणं नको कुणाचंच काहीच
ते बालपण शाबूत राहावं
इकडच्याने तिकडचं आणि
तिकडच्याने इकडचं स्वप्नं पहावं

दि.२०/०४/२०२४
रात्री ०७.२८ वा.

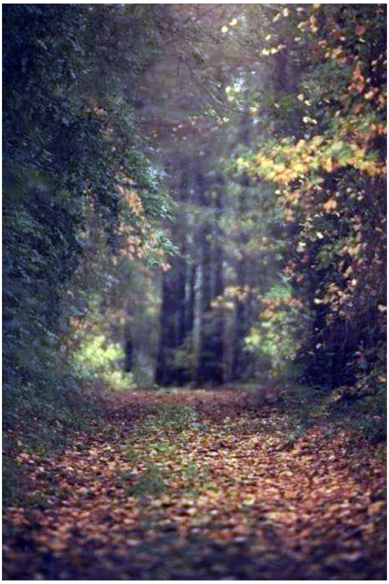

(२०)
मना हरवले आहे

कुणी ऐका येथे काही
मौन बोलतात छंद
सळसळ पानातली
करा हृदयात बंद

इथं रेंगाळती वेळा
असो सकाळ दुपार
संध्याकाळी देई सांज
अळोखेपिळोखे फार

झाडावेलींच्या चाळण्या
पानापानांच्या गाळण्या
असो प्रकाश उन्हे की
गाळून घ्या हो चांदण्या

सारे सारे बोलतात
शब्देविण सांगतात
वळणाच्या वाटा किती
नखरेल पांगतात

शांती शांततेत राहे
दृश्य निरवसे पाहे
कुणीतरी त्या तिथे ग
मना हरवले आहे

दि.१८/०४/२०२४
सकाळी ०६.३२ वा.

(२१)
तुझी कारागिरी गोड

पानापानात कलेचा
दिसतो की हा नमुना
रंग कातरा आकार
देठ घडवितो तू ना

अगणित पाने फुले
अगणित झाडं वेली
कसे गणित मांडावे
कुणी रचना ही केली

आरपार रेषांतून
कधी हसतोस तूच
कळी फुलातून देवा
गोड दिसतोस तूच

माझी मती गुंग होते
ब्रह्मांडची दंग होते
कणकण तुझा आहे
तुझी कृपा संग होते

म्हणूनची नाही कधी
वाटे मनाला निराशा
श्वास घेत राहताना
प्राण हेच तुझी भाषा

रूप सुंदर वाटते
क्षणाक्षणाला भेटते
तुझी कारागिरी गोड
डोळा पारणं फिटते

दि.१५/०४/२०२४
सकाळी ०९.२१ वा.

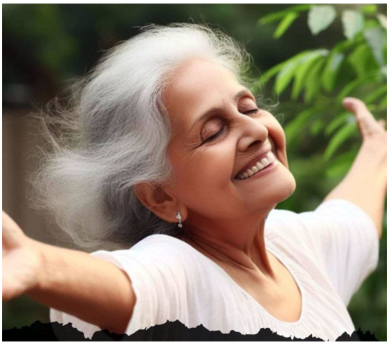

(२२)
रोज नव्याने जन्मा यावे

मुक्त श्वास हे भरले मी जे
तसेच कायम भरून घे
जगण्यासाठी काय दुजे पण
स्वच्छ प्राण हा करून घे

दडपण कसले किती दबाव हे
उगाच माणूस पिचतो ना
जे जे आहे मुख्य ते तरी
सारे विसरून खचतो ना

रोज सकाळी आशाकिरणे
सोबत घेऊन उगवावे
रोज पहाटे नवेच जगणे
मानून गाणे तगवावे

ताज्या ताज्या सृष्टीमधले
विचार का हो शिळे तरी
वळतच नाही आम्हा वागणे
तत्त्वाने जरी कळे तरी

सोडून द्यावे जरा मोकळे
काया माया साऱ्यांना
येऊ दे खुल्या गंध वाहत्या
अवखळ शीतल वाऱ्यांना

मुखी हास्याचे कमळ उमलता
डोळ्यामध्ये चमक उठे
जाईल विरून ही घोर निराशा
नव्हती नाही नसेन कुठे

रोज नव्याने जन्मा यावे
नवीच नाती निभवावी
पेरून द्यावे बीज नव्याने
नवीच सृष्टी उगवावी

दि.१३/०४/२०२४
सकाळी ०७.३८ वा.

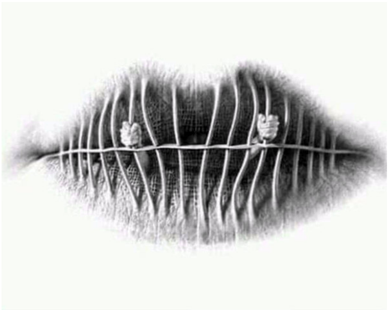

(२३)
ओठ शिवले

ओठ शिवले अनेक धाग्यांनी
जीवनातल्या अनुभवांनी
मौन वाटते असेच रहावे
काय साधते बोल शब्दांनी

व्यर्थ दवडणे वाफ मुखाची
सार वाया जाई सारे सारे जे
आत केवढे दडले जगणे
न पाहता त्यास वर वारे हे

प्राण सारे होती गोळा बोलण्या
शक्तीचा ऱ्हास रोज अगणित
म्हणून वाटे व्रत कथीले
पूर्वजांनी हे मौन भणित

आत चालू द्यावा संवाद सारा
आत सापडते उत्तर तेंव्हा
प्रश्नांचे रान गहन वाटे
नकळता त्याचे मूळ हे जेंव्हा

एक शांतता लाभते मग
शब्देविन सारे जुळते जग
निवांत क्षण मनी तरंग
आनंद मोदाचे भरती ढग

दि.११/०४/२०२४
रात्री ११.३५ वा.

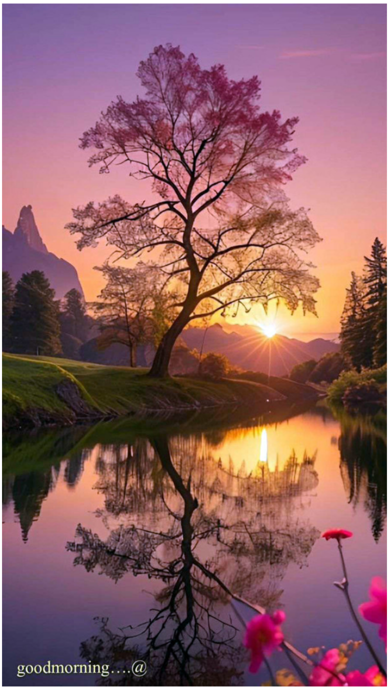

(२४)
बळ तू देशील तर

गर्द दाटसर तुझ्या सावलीत
ठाव मिळू दे मजला
तप्त उन्हाच्या झळा पोळती
एक दिलासा इथला

नाही नाही म्हणती कोणी
दिसत तुझे ते रूप
कुणा वाटते आत उलगडे
खरे तुझेच स्वरूप

पानामधल्या सळसळणाऱ्या
हवेस एक विचार
आत बसुनी जे चालवी सारे
प्राण तुझे व्यापार

डोळ्यामधल्या तेजाला जर
देईन तुझेच नाव
दिसते न दिसते तुझेच असते
एक अनामिक गाव

काडी इथली माडी इथली
झाडीही इथली
जोवर असते कृपा तुझी बघ
वाडीही इथली

इतुके समजून घ्यावे निश्चित
उमजून येशील जर
वरपांगी हे जगत चालते
बळ तू देशील तर

दि.१०/०४/२०२४
रात्री ०९.४९ वा.

(२५)
आता कठीण

शब्दबंबाळ घाव मोठे
कोसणे आता कठीण
दुःख देती शब्द जेंव्हा
पोसणे आता कठीण

आत वैरी एक बसतो
खातो जो मज पोखरून
आतल्या जखमा न दिसती
सोसणे आता कठीण

गूज ज्याला सांगणे तो
टांगूनी वेशीवरी
दुरुनी उपहासे करी त्या
खोसणे आता कठीण

घाम गाळून दाम आणता
शांतता जर का नसे
भवनेविण घास तोंडी
ठोसणे आता कठीण

वाटेवरती पेरूनी
काटे सुरुंगाचे पुन्हा
जीवनाचा डोस फुकटा
ढोसणे आता कठीण

दि.०२/०४/२०२४
रात्री ०८.४९ वा.

(२६)
काटे जागोजाग

बाग जगाची ही न फुलांची
काटे जागोजाग
वरवर वाटती कारंजी ही
असे मुळाशी आग

कुणी कुणाला गोड बोलते
हेतू कडू हजार
अर्थ लावूनी थकतो मेंदू
मनही हो बेजार

हसऱ्या चेहऱ्यामागे अगणित
दुःखांचे बाजार
वर शृंगारल्या कायेमध्ये
दडलेले आजार

शब्द पांघरून येती माया
कपट उरी किती आत
जन्मभरासाठी धरलेला
सहज सोडे कुणी हात

कळते ना सहजी जगतामध्ये
काळीज खरेखुरे
म्हणून वाटते जीव लावणे
कोणासही हे पुरे

वरपांगी बेगडीच दुनिया
मुखवट्यात मुखडे
भावुक माझ्या सालस हृदया
होतील किती तुकडे
तुझे रे, होतील किती तुकडे

दि.०२/०४/२०२४
सकाळी ०९.५३ वा.

(२७)
स्वस्तिक

आठवतं अजूनही मला
ते गावकडचं घर
घरापेक्षा मोठं अंगण
अंगणातली ऐसपैस जागा
झाडावेलींची हिरवाई

परसदारी फुलझाडं
स्वयंपाकात मदत करणाऱ्या भाज्या
कढीपत्ता लिंबू मिरची वांगी टमाटे
घरात आपुलकी
अंगणात परसदारी माया

येणारे जाणारे पै पाहुणे
पाहुणचार, खुणावणारं दार
दरवाज्यावर भिस्त
आतल्या जगाची
बाहेरच्या जगाला दाखवायची
हवं तितकं आभाळ समेटून घ्यायची

एक सीमा परंपरेची
घराण्याची कुळाची
उंबऱ्यावरची लक्ष्मी

पहाटेची सडा रांगोळी
रांगोळीतले स्वस्तिक
अशुभाला परतावून लावणारे
शुभ चिन्हांचा राजा बनून
घराला जपणारे

गोपद्मांच्या जोडीने विसावलेले
ते स्वस्तिक
किती किती आठवते म्हणून सांगू
सारे घर याच्या भरवशावर असल्यासारखे
दिमाखात उंबऱ्याशी रेखलेले

असं वाटायचं की
या सृष्टीच्या निर्मात्याला
घराकडे लक्ष ठेवायला लावत असे
ते स्वस्तिक
स्वर्गीय मंगलाची खूण
आपल्यात सामावून हसत असे ते स्वस्तिक

'स्वस्ति अस्तु' असा जणू
आशीर्वाद देत
रोज नव्याने रेखलेलं
हळदीकुंकू अंगावर लेऊन
ठसठशीत उठून दिसणारं
ते स्वस्तिक

डोळ्यासमोरून जातच नाही
सारखं तरळत राहतं ते स्वस्तिक

दि.०१/०४/२०२४
सकाळी ०६.११ वा.

(२८)
एक अनामिक भीती

एक अनामिक भीती उगाचच
मनातून का वाटते
उजेडातही अंधाराचे
जाळे उगा का दाटते

उरात दडपण वाढत जाते
उत्तर नाही प्रश्न सारखे
नकळत सारे घडताना मग
जे जे माझे मला पारखे

कुठून एवढी घेरत रहाते
चिंता मनाला पोखरते
कितीही टाळणे म्हटले तरीही
खोल उदासी सदाच ठरते

धूसर पुसटसे चित्र वाटते
रंग फिके ते अनोळखीचे
अनाम वाटा अनाम नभही
अनाम साथी कधी ओळखीचे

अर्थ न कळती भावही परके
जग कोरडे नयन कोरडे
निर्जन जागी टाहो फोडुनी
जणु हृदय मज आर्त ओरडे

दि.२८/०३/२०२४
सकाळी ०८.५६ वा.

(२९)
आत जे आहे सुंदर काही

लपून बसला हिरवा चाफा
गंध परी तो लपेल का
आत कोश भरले जे गुणांचे
सांग वेड्या ते छपेल का

जरी वाटले नको दावण्या
उगाच काही जे आतले
सूर्य न लपवे प्रकाश आपुला
बीजांकुरी वृक्ष साठले

आत नदीच्या मधुर जळातून
जीवन वाहे रसरसले
कोण फळातून साखर भरतो
जीवनसत्त्वे घसघसले

मध फुलांच्या परागातले
फूलपाखरा कसे कळले
उंच नभातून कसे उडावे
त्या पक्षांना कसे वळले

आत जे आहे सुंदर काही
प्रत्येका दिधले देवा
मुक्तपणे ते लुटू आनंदे
लपवून त्यासी का ठेवा

दि.०९/०३/२०२४
सकाळी ०८.४१ वा.

(३०)
गतजन्मीचे आमुचे संचित

कशास देतो इतकी पोकळी
मनात भावकळी
देवा कधीच मजला नाही
तुझी योजना कळली

इकडे हळवे हृदय कोवळे
तिकडे निर्दयी साथी
सारे देऊन का पाठवतो
पुन्हा रिक्त तू हाती

ज्याच्यासाठी द्यावे सारे
जीवन पणास लावून
तोच उलटतो अगदी सहजी
दूर मनाने जाऊन

विरहामधली तडफड माझी
कधीच ना कळणारी
ही दैवलिखिते आहेत तुझी रे
कधीच ना टळणारी

पुरी संहिता आयुष्याची
तुझ्यापुढे लिहिलेली
पुढचा क्षणही ना कळणारी
मनुजात हरलेली

असू दे तरीही तुला दोष का
मीही उगाच द्यावा
गतजन्मीचे आमुचे संचित
ठेवा आम्ही भोगावा

दि.२८/०२/२०२४
सकाळी ०७.३९ वा.

(३१)
सारेच प्रश्न वेडे

जाणून घ्यायचे ना
आता पुन्हा नव्याने
नाते जुळून येते
आता पुन्हा नव्याने

संवाद साधताना
खुलली कळी मनाची
वाटून ओढ गेली
हळव्या मधुर क्षणाची

नजरेत प्रेम होते
ओसंडू वाहणारे
स्वप्नही खुलून आले
डोळ्यात राहणारे

भेटीत तृप्ती वाटे
तरी आस भेटण्याची
वाढे पुन्हा नव्याने
का ओढ भेटण्याची

सारेच प्रश्न वेडे
सुटतात का कधी ते
रहावे अनुत्तरित
काही तरी कधी ते

दि. २४/०२/२०२५
रात्री ११.२० वा.

(३२)

निवांत निलयी हेम

उडणाऱ्या पाखरांना
विचारा ओढ घराची
कितीही फिरले तरीही
सांजेला ओढ घराची

ते काड्याकाड्यांनीच
विणलेले सुबकसे घरटे
जीवापाड असे प्रियही
प्रत्येकाचे निज घर ते

कुणी असते त्या घरात
स्वागतासाठी थांबून
कुणी येतो आपुला जो
थकून भागून जो लांबून

आधी नजरेत स्वागते
मग येतात दिलासे
काऽऽही गप्पांचे
फेरेही खासे खासे

घासाघासातील प्रेम
कामना घराचे क्षेम
क्षितिजाशी आयुष्याच्या
निवांत निलयी हेम

दि.२१/०२/२०२४
सकाळी ०९.१२ वा.

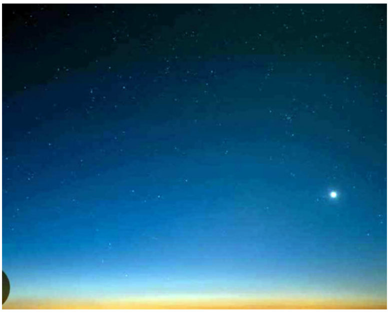

(३३)
जगणे खरे असावे

आता कुणास सांगा
भेटावयास जावे
प्रत्येक माणसाने
आपुल्याच कोषी रहावे

दुःखास वाट मिळणे
आता कठीण आहे
दुःखास आत दाबून
जगणे दिखाऊ आहे

गेले दिवस ते गेले
गप्पा नि भेटी होती
आले मनी ते बोलू
मनमोकळीच नाती

आता उगाच आखून
का घेतल्यात सीमा
ही बंधने फुकाची
जगण्याचा मार्ग धीमा

हसणे न असते आतून
खळखळ झरे ते आटले
जगण्यात राम नाही
ते बेगडीच वाटले

एकाकीपण उदासी
आतून घेरलेली
माया जिव्हाळा गेला
पोतेरी फेरलेली

जगणे खरे असावे
हसणे तसेच ओठी
आपुलकी वसावी
आभाळाएवढी पोटी

शब्दात जोडण्याचा
मधु गोडवा दिसावा
चेहरा खराखुरा हो
पारदर्शी हसावा

दि.०९/११/२०२४
सकाळी ०८.४३ वा.

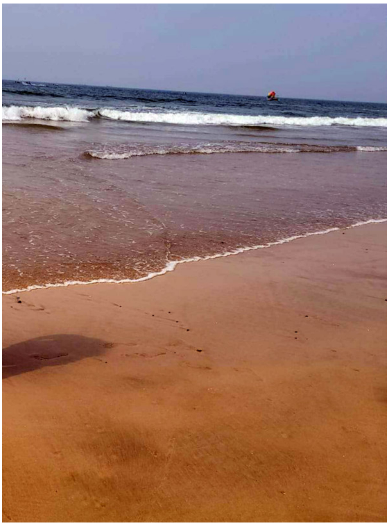

(३४)
नवसूर्याचा उदयगिरी

काठावरती मजा चालते
कोण सागरी डुंबावे
वाळूतील पाऊलखुणा या
जरा जळा तू थांबावे

लाटांवरती लाटा येतील
सुख दुःखाच्या फेसाळून
येतील आणिक जातील म्हणुनी
नका बसू हातपाय गाळून

मधेच वारा कधी दिलासा
घेऊन येईल आकाशी
कधी संकटे आणून वादळ
घोंघावत जगण्यापाशी

गाज सागरा देशील गंभीर
आत सखोल तू सांग किती
मोजून दिधले श्वास तयाने
परी थांग ना कळे म्हणून भीती

येतील नौका जातील होड्या
कुणी ऐलतीरी पैलतीरी
नव्या जगाच्या क्षितिजावरती
नवसूर्याचा उदयगिरी

दि.१६/११/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

(३५)
सुंदर जीवन सुंदर लोचने

आकाशातील रंग मोहिनी
उतरून येते जेव्हा भूवरी
जलाशयातील प्रतिबिंबाने
मोहित होते तीच तियेवरी

मीच आहे का इतकी माधुरी
मीच सुंदरी प्रश्न पडे
तिच्या भोवती गोड गोडुले
फिरते कोडे असेच घडे

उमलून आल्या कळ्या हासल्या
पाकळ्यात निज खळ्या पहा
आणि परागांच्या सुरभीने
सुगंध वेडा करी अहा !

जळात उठती नाजूक लाटा
भेटून वाटा शोधू जरा
वृक्ष डोलतो आनंदाचा
मधोमध जीवनी खरा

त्या मेघांच्या मालेवरती
आशा आकांक्षा राहती
सुंदर जीवन सुंदर लोचने
चित्र सुखाचे जे पाहती

दि.१७/११/२०२४
रात्री ११.५३ वा.

(३६)
त्या देवाचे काय त्यात हो

कुणी लिहिलेल्या असतील भाळी
नशिबाच्या त्या ओळी
कधी कुणाचे भाग्य फळफळे
तर फाटकी कुणाची झोळी

अन्न अन्न दशा होई कुणाची
कुणी धान्याचा स्वामी
नोकर चाकर कुणा राबती
कुणी मजूरी कामी

कुणी पाय ना ठेवी भूमीवर
कुणी तुडवितो काटे
कुणास अगदी सरळ मार्ग तर
कुणास अगणित फाटे

निजाया कुणा मऊ शय्या अन
कुणी दगडावर झोपे
कुणास कोणी घाले पायघड्या
कुणास कोणी थोपे

कुणा नशिबी भाग्यवती कुणी
रत्न नारी ती लाभे
कुणा नशिबी येई अवदसा
जीवन त्रागे त्रागे

नशीब संचित पुण्य पाप की
आणखी काही दिसते
त्या देवाचे काय त्यात हो
दैव कर्म निज असते

दि.२१/११/२०२४
सकाळी ०८.४९ वा.

(३७)
जगणे असेच चाले

सागर सुंदर नभ हे मनोहर
रम्य तरुवर राजी
मोहित करती शांत सावल्या
निळीशार रंगराजी

शुभ्र वालुका मेघही ढवळे
एकमेकी मिसळले
गडद निळे अन फिके आकाशी
हिरवे रंग हे सगळे

दूर चालती नौका काही
आपुल्या धुंदीत
कुठे त्या ठाऊक आहेत वेड्या
जीवन बंदीत

जोवर येतील हलक्या झुळुका
तोवर प्रवास सुखकर
जशी वादळे देती तडाखे
मन हो वेडे दुखकर

जगून घ्यावे आयुष्याचे
क्षण सुंदर जे आले
येऱ्या झाऱ्या चालू द्याव्या
जगणे असेच चाले

दि.२२/११/२०२४
रात्री १०.४५ वा.

(३८)
मधे वाहते जीवन सरिता

संथ वाहत्या नदीस येथे
भेटतो की नगराज
पाहून तन्वी अवखळ चंचल
लेई हिरवा साज

गर्द हरित एका काठावर
निवांत पहुडले डोंगर
जणू वयस्कर कुणी घरातील
नजर ठेविती चहुवर

दुसऱ्या काठावरी तारुण्ये
मुसमुसलेली सृष्टी
हिरव्या पोपटी कवळ्या तृणांची
रसरसलेली दृष्टी

एक ऐलतीर आयुष्याचा
कळ्या भरलेल्या कवळ्या
एक पैलतीर जरठ पानुल्या
गळणाऱ्या झावळ्या

मधे वाहते जीवन सरिता
दो काठांची धारा
उदयाचली वा अस्तालाही
देत राहे सहारा

दि.२४/११/२०२४
सकाळी ०८.२७ वा.

(३९)
तैसीच वाटे ही चूल जननी

चुलीच्या तोंडात
लाकडांचा आहार
भुकेला देवा
चुलीचाच आधार

जाळून देह काष्ठ
जगवीतात जीव
होऊन कोळसा ते
तरी जगणे असे भरीव

म्हणतात कधीही
ना विझावी घरात चूल
मुखी भकभक आग
तरी लाल अंगार फूल

तीन दगडांची
असते कमाल चूल
उपाशी पोटी भूक
भागवून जाते चूल

देते हिवात ऊब
देते गरम दिलासा
द्यावा जळण्याचा सांगा
चुलीने कसा खुलासा

उपकार अनंत करते
भरिणी पोषिनी ती तोषिणी
जाळते स्वतःस जैसे आई
तैसीच वाटे ही चूल जननी

दि.२६/११/२०२४
दुपारी ०४.३७ वा.

(४०)
जगणे सुंदर व्हावे

असतील नसतील रसिक कुणी कुठे
आम्ही उमलतो आमुचे
हसणे, फुलणे, गंध उधळणे
चाले आमुचे आमुचे

रंग कोणते कुणा लाभतील
द्वेष ना येतो सुमनी
संग केवढा सुंदर असतो
हर्ष उफाळे उन्मनी

हलक्या हलक्या येतील झुळुका
डोलून द्यावे अंग
गाणे गाईल वारा जेंव्हा
हळूच व्हावे दंग

कुठे पोचणे की इथेच सुकणे
कुणा न माहीत काही
तरीही चिंता मनास वेड्या
सतावीत त्या नाहीत

हासून घ्यावे मनमोकळे
डोलून बोलून घ्यावे
जगण्यासाठी काय हवे मग
जगणे सुंदर व्हावे
ऐसे जगणे सुंदर व्हावे

दि.२७/११/२०२४
रात्री १०.४९ वा.

(४१)
माणूस आपलं जगणं सारं

पहिल्यासारखा गारवा आता
गावोगावी उरलाच नाही
थरथरून थंडीमध्ये
हात कुणी धरलाच नाही

शेकोट्यांची ऊब होती
अंगणामध्ये रस्त्यामध्ये
आता फॅशन म्हणून जॅकेट
प्रत्येकाच्या अंगामध्ये

उन उन जेवणासाठी
चुलीभोवती गराडा
गरमागरम भाकरीसंग
चव द्यायचा मस्त खरडा

अंघोळीला सुट्टी व्हायची
गप्पा गरमा गरम
ताटामध्ये वाफाळलेला
भात नरमा नरम

कुडकुडत दात वाजायचे
दिवाळीच्या अभ्यंगाला
फराळ आणि फटाक्यांची
मजा यायची दंग्याला

चुलीतल्या निखाऱ्यांनी
ऐकले होते गूज कुणाचे
शेकता शेकता मन मोकळे
होत असे प्रत्येकाचे

आपलं माणूस कुशीत यायचं
बाळ आईला बिलगायचं
दुःख आपसूक थंडीसवे
आपुलकीने विलगायचं

का असे ऋतू फिरले
बेभरवशी वागणं आहे
माणूस बदलून गेला आहे
सृष्टीला डागण्या देत राहे

कसली थंडी कसली गरमी
पाऊस तर कधीही येतोय
माणूस आपलं जगणं सारं
आपणच विनाशाला नेतोय

दि.२८/११/२०२४
रात्री ११.३८ वा.

(४२)
ईश आहे आसरा

उड जीवाच्या पाखरा रे
तोड बंधन पिंजरा
मुक्त आकाशात उडता
तू पहा मुक्ती घरा

कर्म बंधन हात रेखील
आपुल्या जन्मास सीमा
कोणते ते लेख असतील
पाप अणिमा पुण्य गरिमा

जेवढा ज्याचा पिंजरा
तेवढे स्वातंत्र्य त्याचे
एक क्षण येईल कोणी
उघडुनी देईल खाचे

त्या क्षणाला ओळखून
सज्ज जर उडण्यास तू
एक नभ विस्तारलेले
त्या पल्याड जाण्यास तू

बघ उगवला सूर्य पूर्वा
सोड आशा रे जरा
त्या तिथे श्रीपाद परम नि
ईश आहे आसरा

दि.०४/१२/२०२४
सायं ०६.५३ वा.

(४३)
सांगते सृष्टी ही काय

हा किनारा हलका वारा
दे दिलासा या मना
सावळ्याशा श्यामरंगी
सागराची साधना

त्या नभातून रंग पडतो
या जळातुन मावतो
जीव वेडा पंख लेऊन
झेप घेण्या धावतो

वाटते आयुष्य ऐसे
गूढ ते तळ ना कळे
काय आणि केंव्हा येथे
कैसे कोठून आकळे

एक उर्मी जागते ती
क्षणी पुन्हा विलयास जाय
चालते ते चक्र नेमीच
सांगते सृष्टी ही काय

पाठमोरी तू पहावी
ही छबी माझी अशी
सामोरी मी जात राहीन
जीवनाला नित जशी

दि.०५/१२/२०२४
रात्री ११.५४ वा.

(४४)
जा उडा फुलपाखरांनो

जा उडा फुलपाखरांनो
जगण्या ना बांधो कुणी
जे श्वास तुम्हा लाभले
अलवार मग सांधो कुणी

उगवतो तो सांजसमयी
चंद्रमा आल्हाद दे
त्या नभातून जी उडे ती
माळ खग प्रल्हाद दे

रंग असतील नानाविध
अंगावरी आकाशीही
तेवढे उल्हास ठेवा
रात्र तम वा प्रकाशीही

पारदर्शी साचेबंद
बरणी कोणी ठेविली
जीवन हे मग नाम दिधले
बंदी तेथे राहिली

सोड त्या बंधास आणिक
मोकळे तू श्वास घे
तूच वेड्या तुज जीवाला
वेगळाले ध्यास दे

दि.०६/१२/२०२४
रात्री १०.१२ वा.

(४५)
आधार चांदण्यांचा

अंधार रात्रीला का
आधार चांदण्यांचा
लुकलूक दिवे ते दूर
का तेज मागण्याचा

कोणीतरी असावे
अगदी जरीही दूर
दाटून मायेचा ये
त्याच्या उरात पूर

आहे कुणीतरी हो
आपुले जगात कोठे
देऊन साथ जाती
ऐसे विचार मोठे

का असतो समय नेहमी
आपुला सदा समान
उत्कर्ष होत जातो
कधी खोल गर्त जाण

पडत्या विपत्ती समयी
वाटे जीवा दिलासा
तो आपला जवळचा
नको कोणता खुलासा

दि.०८/१२/२०२४
रात्री १०.५३ वा.

(४६)
वळण असावे वळणावळणावरती

वळणावरती थांबायाची
वेळ कधीतरी येते
जरा विसावा हलका हलका
जीवन घेऊन जाते

कधी कुणाची वाट पाहता
थकून डोळे जाती
कधी आपुले कुणी भेटता
हासू गीतही गाती

कधी कुणाचे चुकले काही
म्हणून शिक्षा कोणा
कधी निवृत्ती घेऊन मनही
मागते भिक्षा कोणा

सरळ वाटते चाले जीवन
तैसे कैसे घडणे
एक अनामिक वळण अनोखे
वाटेवरती पडणे

तिथे वळावे की सांभाळावे
स्वतःस एकट्याने
प्रवास वाटे सुखकर होईल
होता तो दुकट्याने

म्हणून वाटते वळण असावे
वळणावळणावरती
जरा वळावे काही कळावे
मनास यावी भरती

दि.१०/१२/२०२४
रात्री १०.४३ वा.

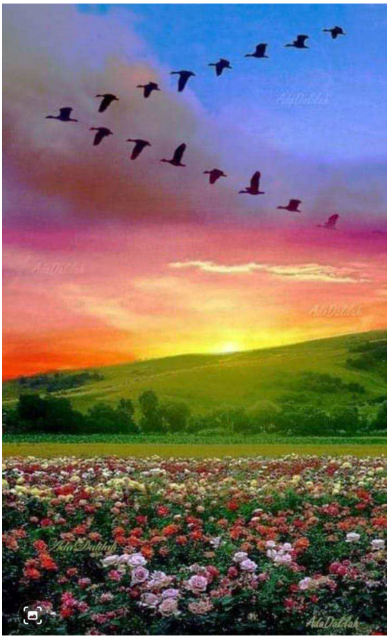

(४७)
पंख पसरुनी वाटे मजला

पंख पसरुनी वाटे मजला
कधी झेपावे नभात
विसरून साऱ्या चिंता जावे
आनंदी गावात

हलक्या हलक्या मंद हवेच्या
झुळुकांना झेलावे
श्वास मोकळे आस नवेल्या
इंद्रधनू पेलावे

होत नव्याने मेघडंबरी
नक्षी अशी रेखावी
वाटेवरती फुले कळ्यांची
रांगोळी आखावी

सात रंग ना असतील अगणित
आत रसायन ऐसे
रोज नव्याने एक जमावे
रंगाळे मन तैसे

दिशा कोणत्या कशा भराव्या
सकारातुनी वाटा
आनंदाचे दान देणाऱ्या
कसला तोटा घाटा

दि.११/१२/२०२४
रात्री १०.५७ वा.

(४८)
जरी भंगल्या भिंती घराच्या

जरी भंगल्या भिंती घराच्या
हासणारे बाल्य दे
आठवांच्या त्या झरोक्या
अन्? जिव्हाळी पाल्य दे

दार असले बंद जरीही
आत जाण्या छंद दे
गावच्या मातीतला मज
तू सदाची गंध दे

देवळीत ठेवलेल्या
पणतीचा उजेड मी
दारावरल्या ओसरीचा
आसरा नि वेड मी

अंगणात तुळशीच्या
नाचलेले दान ते
आजही मनात हिरवे
पिंपळाचे पान ते

खापराच्या आतले
थंड झरे तृप्तता
कानगुज सांगताना
लपवलेली गुप्तता

रांजणात डोकावीत
पाहिलेली रूपसी
आरशाची ना तमा नि
आस भरली खूपसी

दे पुन्हा दे मला
तो काळ देवा परतुनी
गेला आहे आजही जो
हातातूनी हरवुनी

दि.२०/१२/२०२४
सकाळी ०९.०९.वा.

(४९)
चूक भूल द्यावी घ्यावी

चूक भूल द्यावी घ्यावी
ही जगण्याची रीत व्हावी
किती कुणाच्या चुका पहावया
विसरून जाता जीत व्हावी

नवी नव्याने उगवे प्रभात ही
रोज नव्याने ढळते सांज
राहू द्यावेत काही प्रश्न
उत्तराविना तसेच वांझ

जशी उमलतील फुले कोवळी
तशी कोवळी मने फुलावी
एक स्वीकाराची हळवी
गालावरती खळी खुलावी

हास्यामधले झरो चांदणे
आनंदाची वर्षा व्हावी
प्रसन्न आभा प्रसन्न मुद्रा
मरगळ सारी विरून जावी

म्हणा करावी क्षमा तुम्ही हो
चुकले असले काही तर
इतरांच्याही दोष चुकांना
पोटात द्यावे माफी घर

पुन्हा फिरावे फेर धरावे
नव्या नव्याने जगण्याचे
कशास घ्यावे कष्ट अपार हे
अवगुण सारे गणण्याचे

दि.०४/०१/२०२५
रात्री ०९.२१ वा.

(५०)
शब्द येती सोबतीला

शब्द येती सोबतीला
अर्थ संगतीला
भाव येती काळजाला
ठाव रंगतीला

लाज उमटू येत जाते
हासू गाली राहता
ती खळी का राजते मग
राजसासी पाहता

लोचनांची पाखरे का
भिरभिरु रानी वनी
स्वप्नं होते इंद्रधनुचे
गंध जातो काननी

का तनुवर फुलती काटे
का फुलेही बोचती
का सुखाच्या वाटेवरती
दुःख भारे टोचती

शब्द येती शब्द जाती
शब्द सारे निःशब्द
शब्द म्हणजे गलबला अन्?
शब्द शब्द नुसते शब्द

दि.०७/०१/२०२५
रात्री १०.२१ वा.

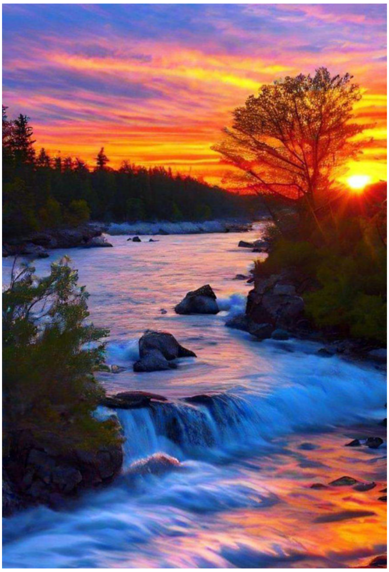

(५१)
फुलाफुलांवर पडोत पाय

असे वाहणे असे उगवणे असे
लकाकणे जमेल काय
असे राहणे असेच जगणे
असे चमकणे जमेल काय

कुणी कुणाच्या साठी झुरणे
विनाकारणी जमेल काय
जळून कापूर जैसे उरणे
तरीही हासणे जमेल काय

चंदन संपून जाते उगळून
तरीही सुगंधी जीवन काय
दवबिंदूंचे क्षणात मोती
त्यात मना हे अडकून जाय

रंग कोणते आले नशिबी
सुरंगीत सूर नाहतील काय
ढगात गोळा थेंब धरेवर
नद्या खळखळू वाहतील काय

काटे कितीही असतील तरीही
फुलाफुलांवर पडोत पाय
दुःख मनीचे हवेत वेडे
झणी उडूनी जाईल काय

दि.०८/०१/२०२५
रात्री १०.३० वा.

(५२)

वयात येताना...

वयात येताना... कळते ना काही
वळते ना काही... वयात येताना

वयात येताना... स्वप्नं उडत येती
पंख फुटून जाती, वयात येताना...

वयात येताना... मुठीत जग येते
कवेत नभ घेते, वयात येताना...

वयात येताना... कळी उमलू पहाते
फूल हसून जाते, वयात येताना...

वयात येताना... वय धोके देते
ठोके चुकवीते, वयात येताना...

वयात येताना... मन पाखरू होते
फुलपाखरू होते, वयात येताना...

दि. १७/०१/२०२५
रात्री ११.५४ वा.

(५३)
कधीच नाही ना

कळी उमलताना कळते का
कधीच नाही ना...
दव गळताना कळते का हो
कधीच नाही ना....

गंध जन्मतो परागकोशी
कोण भरतो पाही ना
बीजामधला वृक्ष दिसतो का
कधीच नाही ना...

कोण ढगातून भरतो जळाला
तो जीवन वाही ना
कोण अन्नपाण्याविन राहे
कधीच नाही ना...

प्रकाश मिळता मार्ग आकळे
दिशा उजळ दाही ना
श्वास मोजता येतील कोणा
कधीच नाही ना...

कोण आतला आवाज होतो
कोण हृदयी राही ना
आत पाहिल्याविना कळेल का
कधीच नाही ना....

दि.१८/०१/२०२५
पहाटे ०४.३३ वा.

(५४)
दुधावरची साय

माया जेंव्हा रूप घेते
साकारते माय
तिच्या वात्सल्याचे स्तन्य
दुधावरची साय

वासराच्या ओढीलागी
हंबरते गाय
तिचे मूक काळीज हे
दुधावरची साय

घरट्यात पिल्लं
चोचीमध्ये दाणा जाय
पक्षिणीचे प्रेम होई
दुधावरची साय

कासवीच्या नजरेनं
पिल्लं वाढताय
पोसते ती पाहताना
दुधावरची साय

ऋण कसे फेडणार
दुधाचे कोणी
अमृताची ठेव आई
ठेव संभाळोनी

सायीसाठी दूध मंद
आचेवर तापवा
माय कशी कुणी तिच्या
सारखे दाखवा

काही नका मागू दुजे
धरा तिचे पाय
आई म्हणजे जिव्हाळ्याच्या
दुधावरची साय

दि.१९/०१/२०२५
रात्री ११.५३ वा.

(५५)
स्पर्श लाभू दे मांगल्याचा

विसरून जाऊ सारी कटुता
मनात कसल्या भिंती बांधता
मधुर होऊ दे आठवणी अन
गोड होऊ दे अशी सांगता

चुकले झाले गेले जाऊन
मिळू दे पावन त्या गंगेला
पुन्हा नव्याने सुरू होऊ दे
आयुष्याचा खेळ रंगेला

नकोच गाठी राग द्वेषाच्या
खुणगाठी जरा घट्ट बांधू या
उसवून उखडून गेल्या जागी
प्रीत धाग्यांनी वीण सांधू या

स्वच्छ ठेवू मन दर्पण विमल हे
अर्पण सारे ईश्वर चरणी
करू समर्पित जे जे करणे
कर्म चांगले उदात्त करणी

क्षणाक्षणाला आशीष त्याचे
कणाकणाला गंध तयाचा
नको येथली पापी गठडी
स्पर्श लाभू दे मांगल्याचा

दि.२०/०१/२०२५
रात्री १०.२५ वा.

(५६)
सोबत करते परिस्थिती ही

परिस्थितीच्या भोवऱ्यात जी
अडकून पडती माणसे वेडी
कशास जखडून घ्यावी निष्फळ
परिस्थितीची लगाम बेडी

जन्मापासून सभोवताली
सोबत करते परिस्थिती ही
इथली नसते पूर्वकहाणी
संचित घेऊन परिस्थिती ही

कधी ती होते वरचढ आणिक
वरचष्मा हा तिचाच राही
जरा आंजारून घेत गोंजारून
आपुल्या नियंत्रणी ठेवून पाही

बदलत जाते स्थिर ना राहते
म्हणून स्वीकारावी तिजला
शरण न जाता तिला बदलण्या
हिम्मत ठेवावी गाठीला

खरे सांगते पदोपदी ती
साथ सोबती सखी वाटते
रोज नव्याने तिला भेटता
मला नित्य नव पुन्हा वाटते

तिच्या कुशीतून घेऊ बांधून
आनंदाचे क्षण मोलाचे
जे जे येईल जगून घ्यावे
अन बदलावे काय हवे ते

दि.२१/०१/२०२५
सकाळी ०८.५८ वा.

(५७)
फुलराण्यांनो सांगा

कशास हसता खुशीत आपुल्या
फुलराण्यांनो सांगा
किती देखण्या लेऊन घेता
अंगोपांगी रंगा

स्पर्श कोवळे मृदू मुलायम
तुमचे हवेहवेसे
गालावरूनी फिरे स्वप्न की
वाटे काही तलमसे

आकारांच्या कथा कुणी ह्या
आणि कितीक सांगाव्या
फुलराणीच्या नित्य नव्याशा
रूपापुढे भुलाव्या

मुकुट कोणता सांगू का ग
सखे पुष्पीनी राणी
गंध आंतरिक तुझा दरवळे
मन हे पाणी पाणी

तुला पाहता दुःख विसरते
लहरून ये चैतन्य
काही नको मज देवा करावे
नित्य कुसुमा अनन्य

दि.२५/०१/२०२५
रात्री १०.४८ वा.

(५८)
अशीच पालवी

संपलेल्या वाटांना
कधीतरी वाट फुटते
तसेच कोणीतरी
भेटते

बघ ना....
पुन्हा तिथे सांज
पुन्हा पहाट
वाटते

वठलेल्या काळजाला
फुटलेले पाझर ओले
भावनांचा अंकुर
डोले

वाढलेला गुंता
भेडसावत जाणाऱ्या चिंता
एक आशाकिरण
उगवलेला

अशीच पालवी
रोज फुटते मनाला
साथ क्षणाक्षणाला
अनमोल

दि.२८/०१/२०२५
रात्री १०.४२ वा.

(५९)
संधी मिळेल केंव्हा

भेटू पुन्हा नव्याने
विसरून काय झाले
सांगा कितीतरी हो
वेळेस मनी आले

पण आडवे येते काही
कधी भाळ लिखिते ती का
बोलावया न धजती
मग माणसे अशी का

राहती मनात सारे
केले विचार वेडे
मग सोडवू शकेना
फिरते उगाच कोडे

शब्दास कोठे तोटा
तरी शब्द खर्चीतो ना
इकडे अजीव दगडा
परि नित्य अर्चितो ना

जे जे नि जेंव्हा जेंव्हा
येईल मनात तेंव्हा
बोलून घेत जावे
संधी मिळेल केंव्हा
नंतर संधी मिळते न केंव्हा

दि.०६/०२/२०२५
सकाळी ०८.३२ वा.

(६०)
नवी वाट रोज घ्यावी

दिसल्या नव्याच वाटा
किरणे नवी पसरली
खुलवून जीवनाला
मग वेदना विसरली

झाली पहाट झाली
जगतास जाग आली
विरले गडद तमाचे
जाळे उतरले खाली

प्राची प्रसूत होता
कांतीचा जन्म होतो
सविता हे नाव ठेऊन
नभराज तात होतो

हा सोहळा प्रतिदिन
चाले दिगंती तेज
सांगा असेल कोण
देवाहुनी तरबेज

वाटे म्हणून मजला
नवी वाट रोज घ्यावी
चैतन्य पियुष धारा
नवं नवेली नित प्यावी

दि.०७/०२/२०२५
रात्री १०.४९ वा.

(६१)
सुंदर सुरम्य जगता

आता कुणास कोणी
सांगा विचारते का
पडता विपत्ती काही
सांगा की तारते का

गोठून भावना त्या
गेल्या सजीवता ना
कोठेच सापडे का
ओलावा पाहता ना

सोडून जाय कोणी
काया इथे जी त्रासून
हळहळ न निघते वाचे
काही लाभ त्या का पासून

आटले झरे जे आतले
ही रुक्षता उगवली
कोठेच माणूसकी
आता का न उजवली

सुंदर सुरम्य जगता
केले विनष्ट आहे
होऊन खिन्न ईश्वर
बघ सुन्नतेने पाहे

दि.१८/०२/२०२५
रात्री ११.५८

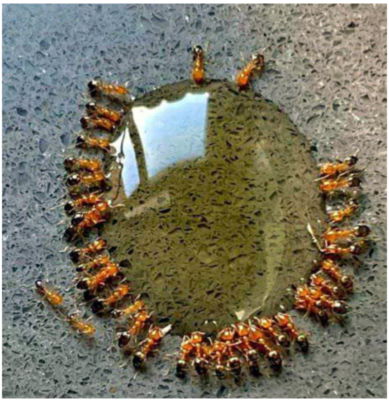

(६२)
मुंग्यांचे सांगणे

एक मधाचा थेंब ओघळे
जमल्या साऱ्या मुंग्या
एकमेकींचा द्वेष मनी ना
करती परस्परा जाग्या

एकीमधले बळ केवढे
संकट होई दूर
कधी न उठते काळजात मग
त्यांच्या हो काहूर

वाटून खाणे भेटून घेणे
हेच खरे ना जगणे
ऐकावे माणसा नीट तू
मुंग्यांचे सांगणे

मेहनत करती कष्ट उपसती
करती खाद्य संचया
पावसाळा मग निवांत जातो
नाही कुणापुढती गयावया

किती क्षणांचे जीवन भंगुर
मजेत जगणे व्हावे
मुंग्या होऊन मधुर कणांचे
भोजन नशिबी यावे

दि.२५/०२/२०२५
सकाळी ०७.४९ वा.

(६३)
खोट्या हास्याचे मुखवटे

खोट्या हास्याचे मुखवटे
घालघालून थकले
आत आभाळ केवढे
माझ्या मनात फाटले

लपवावे सारे दुःख
कोमेजल्या भावना ही
वर फुललेले हासू
ताजे ठेवून मनाही

आत घुसमट सारी
वर तरी तरतरी
उमलून यावे लागे
खिन्न जीवनात जरी

रेषा चेहऱ्यावरती
आठ्या पडू नाही द्याव्या
ओठी हसू फुलवून
सुख कथा की सांगाव्या

जीव दमतो भागतो
कधी कन्हाया लागतो
तरी छपवून सारे
शहाण्यागत हो वागतो

दि.२७/०२/२०२५
रात्री ११.३९ वा.

(६४)
वळण भेटते वळलेले

कुठल्या वळणावरी कोणते
वळण भेटते वळलेले
कधी कधी ते ओळख वाटे
कधी कधीही न कळलेले

नव्यानव्याने जात सामोरी
एक नवी दिसतसे उषा
नवे रंग बहरात उमलती
नव्या प्राचीवर नव प्रत्यूषा

कधी वाटते यावे काही
अवचित मधुरसे वळण पुन्हा
जरा विसावून विसरून सारे
पुन्हा करावा नवा गुन्हा

जगण्यासाठी आसुसलेल्या
प्राणांची ती विश्रांती
देत मनाला एक अनोखी
दिव्य अजोडशी निजकांती

वळले आहे मन वळणारे
वळता वळता वळते कसे
समजून घेता कुणी जिवलगे
कळता कळता कळते कसे

दि.०४/०३/२०२५
सकाळी ०६.३९ वा.

(६५)
अशी वावटळ

अशी वावटळ उठते कधीतरी
अकल्पित ती धडकून जाते
जाता जाता सुंऽऽऽ सुं ऽऽऽ संकट
वास्तव सारे ध्वस्ता नेते

अशी नेमकी येते अचानक
होत्याचे नव्हते करते ना
फाडून झोळी दुःखे ओंजळी
असुरीपणाने मग भरते न

जमिनीवरचे दबले धुलिकण
शक्तीयुता होऊन उधळती
नाकामध्ये शिरते वारे
अशा वावटळी वेगे पळती

जमेल ते ते आवेगाने
उच्चाटित करते ती वेडी
पायामध्ये गतवैभव जणू
आठवरूपी देते बेडी

तो देवाचा फटका असतो
की दैवाचा घाला न माहीत
कधी कधी हानी सृष्टीची
आपण करतो विपत्ती आणीत

असू दे आली तर आली
आली तशी ती निघून जाईल
वावटळीने साफ केलेल्या
मार्गे नवं सुरुवातही होईल

माझे माझे करतो तेंव्हा
एकच असला बसतो वार
पुन्हा नव्याने निर्मम होऊन
बोल अनुभवे गिरवू चार

दि.०५/०३/२०२५
रात्री १०.०७ वा.

(६६)
हृदयाच्या पानावर पाखरू

हृदयाच्या पानावरही
असेच आशेचे पाखरू
किती उडू कुठे उडू
की कवेत नभालाच करू

किती थांबवावे मी त्याला
पंख जे त्या लाभले
बळ त्यातले कसे मोजावे
मन उडाया लागले

इवले डोळे जरी मनाचे
नजर विश्वाची सामावे
इवली चोच जणू मनाची
क्षण अनमोल टिपावे

कधी भिजते हे पाखरू....
आपल्याच उदास पावसात
आपणच झटकावे पंख आणि
पुन्हा उडण्या जोमात

या पाखराचे घरटे कुठे असेल
कसे असेल विचारूच नका
अगणित घरे असूनही
ठावठिकाण्याचा कशास हेका

दि.१८/०३/२०२५
सकाळी ०७.४९ वा.

(६७)
ही प्रश्नांची शिदोरी

ही प्रश्नांची शिदोरी
कधी साप वाटे दोरी
शंका कुशंका दाटून
मनःशांती होई चोरी

कधी वाटे उत्तर मिळणे
निज भाग्य आहे आता
प्रश्नांच्या ज्वाळा भडकून
नित चालत राही भाता

सापडली जरी उत्तरे
मनाला समाधान ना लाभे
मन पुन्हा पुन्हा मग वेडे
सैरभैरसे वागे

हा उभा जन्म संपतो
तरी अनुत्तरितसे प्रश्न
का कधीच उत्तर नाही
आ वासून यक्षप्रश्न

मग सोबत राहती प्रश्न
प्रश्नांची भरून शिदोरी
हलकेच मनाची पाटी
मग हळूच करावी कोरी

मग कसल्या चिंता उरती
ना उरती प्रश्नही काही
बिन उत्तर सारे सारे
अलबेल काळीजही राही

दि.२२/०३/२०२५
सायं. ०६.०७ वा.

(६८)
दीपमाळ

मनाच्या गाभाऱ्यात
आत्मरंगाची देवता प्रतिष्ठित असावी
अन हृदयमंदिराच्या प्रांगणात
सत्व भावनांची दीपमाळ दिसावी

ही दीपमाळ कणखर कभिन्न पाषाणाची
पण प्रकाशाची उतरंड उरात ठेवणारी
रोज आतून आशेचा पूर
अन उत्सवात दिमाखानं तेवणारी

खुणा राहतील न तिच्या अंगाखांद्यावर
स्नेहतैलाच्या काही तेज काजळीच्या
जनमनात ज्योती राहतील
दीपमाळेच्या पाजळीच्या

तिला पाहताना
रोजच देवदर्शन व्हावे
तिने आतल्या आत
न उजळताही कृतार्थ रहावे

मनमंदिराची खुण अशी
भावनेची दीपमाळ
एक एक दिवा पेटवत
अंधारातही होईल सकाळ

कळसाच्या उंचीची किंवा
कधी थोडी अधिक
आकाशाला गवसणी घालत
बोलते न दीपमाळ शुद्धिक

म्हणूनच देवाच्या आधी
दीपमाळ पहावी
भक्तीभावनेतच खरी
पूर्णता रहावी

दि.२५/०३/२०२५
सकाळी ०९.३२ वा.

(६९)
गाली हसू तर दुःख पांगते

कसली नहाणी थंडच पाणी
रस्त्यावरची अंघोळ कहाणी
गरिबी आपुली आहे तरीही
आनंदाची गाऊ गाणी

तसेच वाटे पडता पाणी
राजमहाली राजा नि राणी
जरी कुठेही न्हालो तरीही
स्वच्छ अंग हे नको ती घाणी

कुठली साबण फेसही कुठला
रंग मातीचा अंगी उमटला
काळे काळे डाग जरीही
जीव समाधानाने नटला

खाण्यासाठी उष्टे मिळते
जीवन काय हे रोजची कळते
सारे सारे विसरून जाऊ
रोज नव्याने जगणे वळते

ये ये भावा अंघोळ घालते
बहीण तुझी मी तुला सांगते
काही असू दे अथवा नसू दे
गाली हसू तर दुःख पांगते

दि.२७/०३/२०२५
सकाळी ०९.३२ वा.

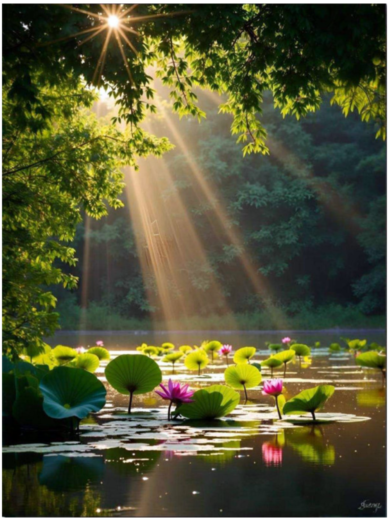

(७०)
सत्कर्माची मृणाल दांडी

पद्म विकासित किरणे पडता
दिवाकराची जेंव्हा
मनात उमलून येते कमलिनी
स्मित हासते तेंव्हा

असली जळात ती जरी बुडाली
तरी कोरडी दले का
कशी अनामिक नांदी सुखाची
रोज सकाळी मिळे का

आतच असते फुलणे छपले
किरण आशेचा लागे
हो तू तेजाचाच दिलासा
आस आतली जागे

जळ कर्माचे ठेवे तरंगत
जोवर संचित आहे
इथल्या घटना इथले जीवन
तोवर अवचित पाहे

म्हणून वाटते फुलवून द्यावे
जगण्यालाही उधळून द्यावे
सत्कर्माची मृणाल दांडी
त्यावर जगणे झुलवून द्यावे

दि.३०/०३/२०२५
रात्री ११.४३ वा.

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)

२३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५

ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com

मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली.** **(https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२० प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा: हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

‘‘**साहित्यिक व्रत**’’ म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील ‘हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड’ मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक ‘विवाह संस्कार’ २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्याय:, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर ‘प्राचीन भारतीय समाज’, ‘सूर्य शक्ती और मानव’, ‘कौटिलीय अर्थशास्त्र’, ‘स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २’ ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

  त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्‌गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी–जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड–गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग–निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध, युगंधरा (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप–स्वरूप, श्रीरंग (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री, सहा सोहळे (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी, कामिनी (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी (स्त्रीजीवन – भाग १), मृणालिनी (स्त्रीजीवन – भाग २), प्रमिला (धरती–आकाश), लाघव वेळा (सकाळ–संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती, क्षणांचं देण (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर, दरवळ तुझे नि माझे (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिक प्रतिक्रिया – कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रिया), गंधराणी (मिश्र कविता), श्रावणी (पाऊस कविता), उल्का (गझल), तेंव्हा (वेळा), नभ मोजताना (धरती–आकाश), जरा रेंगाळले (वाट), रंगतनु, कृष्णकांत (रंग), कविता माझी, लोभसवाणी (सर्वोत्कृष्ट कविता), कवडसा, मृण्मयी, अबोली, अनावर मना, मल्मली, अक्षरा, अनुरंग, नवी नवेली, मन ओथंबुन गेले, उमलवाट, (मिश्र कविता) मन मनुल्या (मन), निरव नमन (अध्यात्म), यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग–१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात – डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये 'मंजु मंजिरी' आणि 'सर्ग निसर्ग' नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके –

(मन) – वेध मनाचा, शब्द पाखरं, मन मोहरून माझे, (जीवनपर) – आयुष्याचं गाव, (फुले) – फुललेलं मौन, (निसर्ग) – सुख सुखाचं, पानापानातली कथा, (प्रीत त्याची तिच्यासाठी) – शब्द तुझ्या नावाचे, (पशु–पक्षी – घरटे) स्पंदन रेषा, (सुख–दुःख) – सुखाचा किनारा, (नाती) – थांब जरा तू, (गंध–सुगंध) – दूर त्या तिथे, आनंद गंधपाणी, (स्त्रीजीवन) – उडण्या हे आभाळ, (चंद्र आणि लज्जा या भावनांवरील कविता) – घडते नवेच काही. (संस्कृत बाल काव्यसंग्रह) – बालमोदिनी, सुधा मूर्ती यांच्या 'तीन हजार टाके' या मराठी पुस्तकाचा संस्कृत अनुवाद – त्रिसहस्रसीवनम्, (संस्कृत अनुवाद) – मनुष्यः.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२–२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ''साहित्य रत्न'' पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त

- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८
- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source=whatsapp_web & utm_medium =social& utm_campaign=socialsharebuttons
३	''आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे.'' साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/mah a_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/mah a_governor/status/143955 9859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गा:'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya- akademi-award-for- translation-autobiography- of-prakash- amte-poet-prof-dr- manjusha-kulkarni- prakashwata-zws- 70-2612674/lite/ ?utmsource=whatsapp_ web&utm_medium=social& utm_campaign=socials harebuttons
७	https://mr.wikipedi a.org	https://mr.wikipedia.org/ wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/ 6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/ 7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https:/twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924 672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/ InfoVidarbha/status/ 1418559733921816 580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/ VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/IT LxInwuJc ; https:/ youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/ m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=126653350529198id=100015176343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम – ''सर्ग_निसर्ग'' ऑडिओ अल्बम – ''मंजुमंजिरी''	<https://vy6s8.app.goo.gl/NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl/A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com/live/7-dyWQaLA?si=mid7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग – १	https://youtu.be/TrNMBV_ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग –२	https://youtu.be/NpvMk-Pu4dOs?si=typfHtOvNg-1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ११४
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : १८
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

• • •